

Nr 1056

Av herr Larsson i Norderön m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 95, angående riktlinjer för jordbrukspolitiken m. m.

(Lika lydande med motion nr 859 i Första kammaren)

I Kungl. Maj:ts proposition 1967:95 ang. riktlinjer för jordbrukspolitiken m. m. uttalas angelägenheten av att en fortsatt snabb minskning av jordbruksproduktionen skall komma till stånd. Det bör enligt propositionen eftersträvas att jordbruksproduktionens omfattning sjunker till en nivå som krävs för en god livsmedelsberedskap. Man accepterar också jordbruksutredningens bedömning att en 80-procentig självförsörjningsgrad är tillräcklig för detta syfte. I annat sammanhang uttalas att flera skäl talar för att en betydande jordbruksproduktion bör upprätthållas i Norrland. Dessa målsättningar är uppenbarligen oförenliga, särskilt som krympningen av produktionen till väsentlig del avses ske i fråga om mjölk och kött som är den viktigaste produktionsgrenen i Norrland.

Varken i jordbruksutredningen eller propositionen redovisas några beräkningar över vilken åkerareal som skulle erfordras för att vid mitten av 1970-talet möjliggöra en 80-procentig självförsörjningsgrad vid nuvarande relation mellan vegetabilier och animalier. Sådana beräkningar har emellertid utförts och visar att åkerarealen kan krympas från nuvarande ca 3,0 milj. ha till ca 2,3 milj. ha. Det är självklart att denna krympning i första hand går ut över sådana arealer som nu i första hand används för grovfoderproduktion, eftersom mjölk- och köttproduktionen skall reduceras. Prognoser som förekommer utgår också ifrån att nedläggningen i Norrland skall bli mycket omfattande.

Ingenstädes har emellertid redovisats vilka konsekvenser en sådan omfattande nedläggning av åker skulle komma att få för vederbörande bygder. Vi kan inte godta ett jordbrukspolitiskt program vars konsekvenser för olika bygder inte klarlagts bättre. Det är uppenbarligen så att utglesningen av jordbruksproduktionen i en bygd endast kan drivas till en viss gräns. Överskrides denna, omöjliggöres en rationell insamling och förädling av produkter och distribution av förnödenheter. Därmed försvinner förutsättningarna för fortsatt jordbruksproduktion. I norra Sverige är man nära denna gräns på många håll, vilket betyder att någon ytterligare

minskning av totalproduktionen inte kan få ske, om jordbruksproduktion över huvud taget skall kunna fortsätta.

Vi saknar i propositionen en helhetssyn på jordbrukspolitiken, vid vilken inte minst de lokaliseringpolitiska aspekterna på produktionsmålsättningen närmare skulle kunnat klarläggas. Jordbruket är jämte skogsbruket den viktigaste basnäringen för huvuddelen av Norrland, och dess fortbestånd är en nödvändig förutsättning för exempelvis turistnäringen, som i stor utsträckning måste bygga på en bofast befolkning. Det är kombinationen av odlingslandskap och ödemark som ger den storslagna naturen. Enligt vår uppfattning är det därför ofrånkomligt att vid utformningen av jordbrukspolitiken i vid mening beakta natur- och landskapsvårdsintressena. Man kan inte bara låta stora åkerarealer läggas ner utan att ha klart för sig vad arealerna skall användas till. Vi kan i varje fall inte acceptera en politik som medför att stora delar av de norrländska odlingsmarkerna successivt växer igen med buskar och att bygderna förslummas.

Från dessa synpunkter är det nödvändigt att åtgärder vidtas för att hindra en långtgående krympning av jordbruksproduktionen i Norrland. Det är nödvändigt att denna fråga följs med största uppmärksamhet och att erforderligt stöd lämnas för att upprätthålla produktionen.

Insatser för projekt av KR-karaktär är i detta fall inte till fyllest. Stödet måste ges en mycket vidare spridning. Vi kan över huvud taget inte acceptera att stödet förbehålls vissa bygder och att resten helt lämnas åt sitt öde. Det innebär en långsam utsvältning av jordbruket i dessa bygder.

Ett uttryck för hur befolkningen i främst Norrlands inland ser på problemen ger de initiativ som en rad kommuner tagit. I vissa fall har man redan beslutat att lämna kommunalt stöd åt rationaliseringsåtgärder i jordbruket, i andra fall har beslut träffats om att anställa särskilda rådgivare. Vi ser detta som ett uttryck för den helhetssyn på jordbruket som saknas i propositionen. Man har i dessa kommuner insett att jordbruket är en basnäring — nödvändig för kommunens näringsliv i övrigt. Vi finner det orimligt att staten skall lämna jordbruket i sådana kommuner utan stöd, vilket nu i realiteten är fallet beträffande exempelvis Västerbottens inland.

Av särskild vikt för Norrland är självfallet behandlingen av det kombinerade jord- och skogsbruket. Denna företagsform har vid alla lönsamhetsundersökningar visat sig överlägsen i dessa bygder. Kombinationen ger nämligen speciella fördelar ur olika synpunkter. Vi kan därför inte acceptera att man vid bedömningen av olika rationaliseringsåtgärder gör en konstlad uppdelning av företaget i en jordbruksdel och en skogsbruksdel. Enligt propositionen skall stöd lämnas för rationaliseringsåtgärder i jordbruket endast när denna del — betraktad fristående — är lönsam. Enligt vår mening måste företaget i dessa sammanhang ses som en enhet och hänsyn tas till den marginella effekten av åtgärden i fråga.

För de kombinerade företagen — där jordbruksdelen inte behöver ha samma omfattning som vid ett renodlat jordbruksföretag — är det inte rimligt att stöd skall lämnas endast till sådana investeringar, där bidragsbeloppet skulle bli minst 5 000 kr. Det torde innebära att stöd ej lämnas projekt där kostnaden är mindre än 20 000 kr. Vi anser att denna siffra måste sänkas avsevärt, om någorlunda likvärdiga villkor skall lämnas olika företagsformer. Det är orimligt att bidrag skall kunna utbetalas med 100 000 kr. till stora företag, medan mindre jordbrukare skall lämnas utan stöd och därmed ställas i ett sämre konkurrensläge. Bestämmelsen försvårar också en stegvis uppbyggnad och effektivisering av företagen, vilket i många fall är den enda framkomliga vägen och dessutom den billigaste, eftersom egen arbetskraft lättare kan utnyttjas. Bland annat gäller detta täckdikning.

I propositionen har departementschefen förklarat sig inte vara beredd tillstyrka att jordförvärvslån skall kunna lämnas även till förvärv av fastighet med uteslutande skogsmark med hänsyn till att frågan om stöd till förvärv av skogsfastighet prövas av skogspolitiska utredningen. Här torde avses skogsfastigheter, avsedda att drivas självständigt, utan kombination med jordbruk. Enligt vår mening finns det fullgoda skäl att stödja tillkomsten av sådana företag i skogs- och mellanbygderna, där jordbruket är vikande. Man skulle därigenom öka möjligheterna att hålla bygderna levande.

Slopadet av leverans- och arealtillägget innebär för Norrlands del en kraftig sänkning av det totala stödet beroende på strukturförhållandena. I de fyra nordligaste länen utgick 1965/66 leveranstillägg till 77 procent av mjölkleverantörerna med tillhoppa 6,24 milj. kr. Det motsvarar 1,7 öre per kg invägd mjölk. År 1966 utbetalades i samma län 18 014 st. arealtillägg med tillhoppa 6,73 milj. kr. Sammanlagt gav sålunda dessa stödformer ca 13 milj. kr. En överslagsberäkning rörande det föreslagna övergångsbidraget ger vid handen att det totala bidragsbeloppet för 1968 kommer att uppgå till endast ca 4 milj. kr. för dessa län. Inkomstbortfallet blir således mycket stort.

Enligt vår uppfattning är det inte rimligt att avveckla småbrukarstödet så snabbt som förutsatts i propositionen. En sådan politik skulle få särskilt stor effekt i Norrlands inland, där alternativa sysselsättningar inte finns att uppbringa inom rimligt avstånd. I dessa bygder har också fastigheterna förlorat i värde, vilket försvårar en avveckling. Inlösen skall visserligen enligt propositionen kunna ske till taxeringsvärdet, men ofta understiger detta vad som nedlagts i fastigheten och vederbörande gör en kapitalförlust. De s. k. avgångsvederlagen förändrar bilden obetydligt.

Med hänsyn till sysselsättningsmöjligheterna tvingas småbrukare i Norrlands inland att flytta långt från hemorten för att få ett nytt arbete. Detta förhållande utgör ett handikapp som medför särskilda omställnings-

problem, vilka man måste ta hänsyn till vid bedömningen av den takt med vilken småbrukarstödet kan avvecklas. I många fall är utan tvivel ett fortsatt stöd i denna form det ur såväl samhällets som den enskildes synpunkt lämpligaste. Man kan då betrakta ett kvarvarande i yrket som en form av skyddad verksamhet.

I propositionen föreslås att extra mjölkpristillägget i norra Sverige bibehålls oförändrat. Bidragsskalan för detta tillägg justerades 1962/63 och har sedan dess varit oförändrad. Genom inflationen har emellertid värdet successivt minskat. Enligt vår mening är det tid att nu göra en ny uppjustering för att återställa realvärdet av norrlandsstödet. Syftet med detta stöd bör nämligen vara att möjliggöra upprätthållandet av en jordbruksproduktion av ungefär nuvarande omfattning, eftersom detta — som tidigare påpekats — är en förutsättning för att jordbruksproduktion över huvud taget skall kunna fortsätta. Mellan 1962/63 och februari 1967 steg konsumentprisindex med ca 20 procent och kommer att stiga ytterligare till 1967/68 med ca 5 procentenheter. En uppräknings av extra mjölkpristillägget med 25 procent är därför befogad för att återställa realvärdet. Kostnaden härför skulle för de fyra nordligaste länen bli ca 8 milj. kr., vilket är mindre än den besparing som görs på areal- och leveranstillägget i dessa län. Även i fortsättningen bör enligt vår uppfattning en uppräknings ske av extra mjölkpristillägget så att realvärdet bibehålls.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 1967:
95 måtte

dels uttala

att produktionen i norra Sverige genom olika stödåtgärder bör upprätthållas på ungefär nuvarande nivå och att stor hänsyn skall tas till natur- och landskapsvärden vid den praktiska tillämpningen av de allmänna riktlinjerna för jordbrukspolitiken;

dels besluta

att rationaliseringsstöd till kombinerade företag skall kunna utgå om företaget som helhet är lönsamt,

att bidrag till investeringskostnader vid kombinerade företag bör lämnas när bidraget skulle bli minst 500 kr.,

att rationaliseringsorganen på olika sätt bör främja en stegvis uppbyggnad av företagen, samt

att utgående belopp i form av extra mjölkpristillägg i norra Sverige uppräknas med 25 procent.

Stockholm den 2 maj 1967

Erik Larsson (cp)

Jan-Ivan Nilsson (cp)

Arne Lindberg (cp)

i Norderön

i Tvärälund